

Teologija Saveza

Savez – ključ biblijske teologije

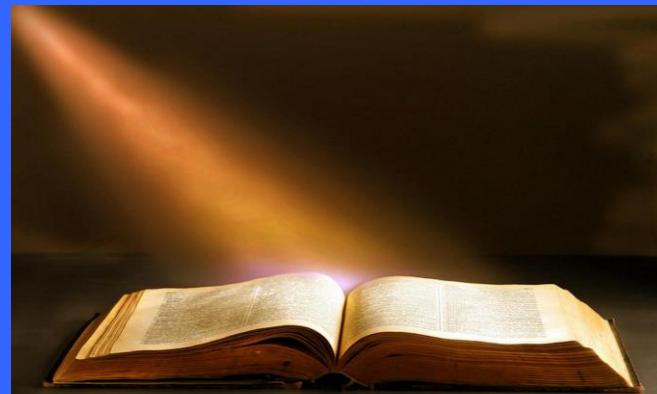
Biblijska teologija 2

FER, utorkom 17:15, bibteo@fer.hr

doc. dr. sc. Niko Bilić SJ

Tanja Lakić, mag. theolog.

<https://amdg.eu/fer-bt2>

Savez ili Zavjet

- zavjet = SAVEZ = διαθήκη = ברית (*b'erît*)
- **Vetus et Novum Testamentum**
→ europski jezici
- **היה od ברה bārâ (1 Sam 17,8)**
 - **ברא**
 - Golijat: “*Izaberite* (ברה) između sebe jednoga...”
- hrv. “Vidjet ču, vidjet čemo”
= odrediti, uglaviti
- **načelo i mjerilo pred očima, pravilo**
 - 1. Odredba – 2. Obveza – 3. Savez

Novi savez

Posljednja večera

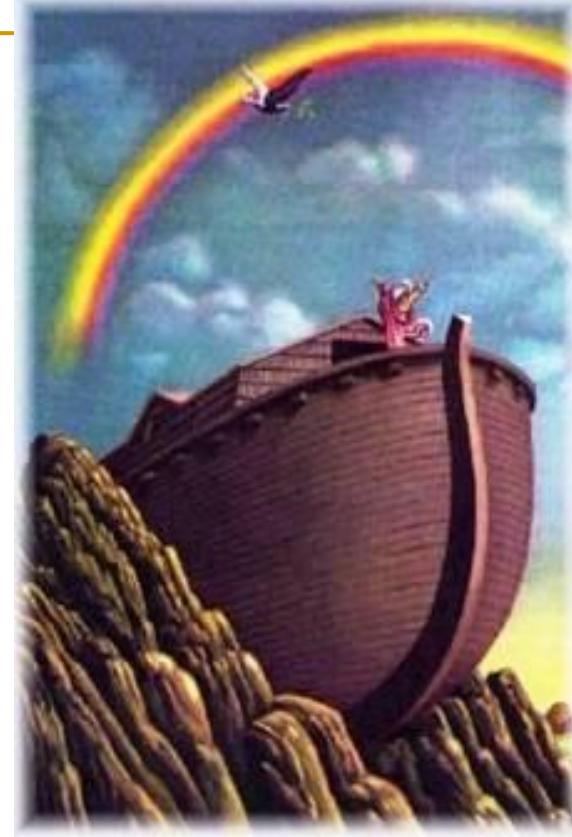
Pascal-Adolphe-Jean
DAGNAN-BOUVERET
Privatna zbirka

- “Ova je čaša *novi savez* u mojoj krvi”
(1 Kor 11,25=Lk 22,20)
 - usp. Jr 31,31: בְּרִית הַדְשָׁה *b'erît hadâshâ* (Heb 8,8):
 - “Sklopite ću s domom Izraelovim i domom Judinim...”
- “ovo je moja krv, krv saveza” (Mt 26,28)
- “ovo je moja krv saveza” (Mk 14,24)
 - usp. Izl 24,8 דָם הַבְּרִית *dam habberît*
 - “koji je יְהוָה sklopio s vama po svim ovim riječima”
 - na Sinaju (Izl – Br)
- “Stari zavjet” (2 Kor 3,14) – s koprenom, pokrivačem
- “novi” savez (Heb 8,13) ⇔ “prvi savez” (9,15)

Sveopći Noin Savez

- Bog govori u Post 9,8-17
– koliko puta **ברית**?
- 7x (osim 9,15 u KS)
- קומ *qûm* (6,18 → 9,9.11.17)
- *Ustanovljuje:*
pouzdana institucija
 - Čija obveza? **ברית** *b'erît* 6,18; 9,8.11.15)
- “*moja obveza*”
 - Sadržaj obveze u 9,11.15:
- Nema više općeg opustošenja

Božanska širina

- S kime Savez?
(usp. Post 9,9.10.13)
- Noa i potomci (9,9.11.12.15)
- sva živa bića (v10.12.15s)
- zemlja (v13)
- svako tijelo כָּל בָּשָׂר (*kol bāśār* v15-17)
 - Trajanje? עֹלֶם ('ôlam) Post 9,12.16
 - KS: za naraštaje buduće, Š: vječno vrijeme (v12)
- Vjekovni, zauvijek, vječan (v16 → Heb 13,20)
 - Znak u Post 9,13:
 - “Luk svoj polažem u oblak”
 - → “Mir svoj vam ostavljam” (Iv 14,27)

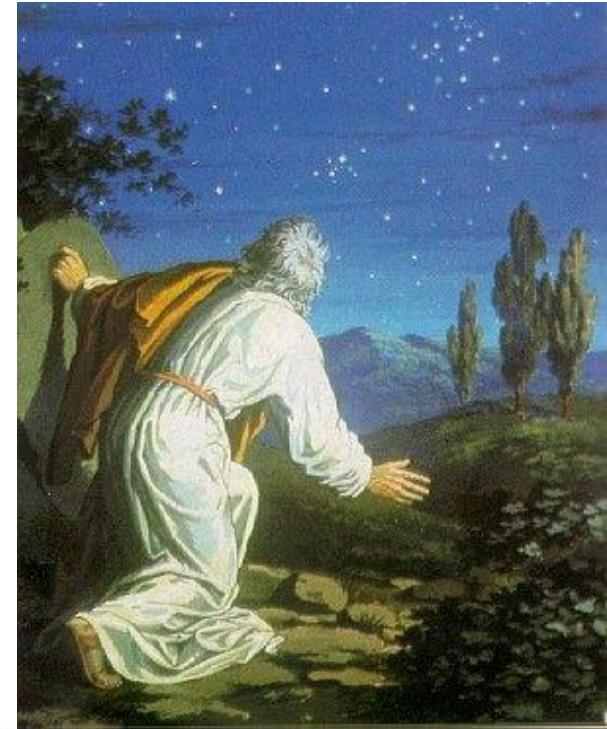
Bog Abrahamov

- Kada prema Post 15,1?
- “poslije tih događaja...”
- Ratnički savezi (14,13)
 - Eškol i Aner, saveznici
 - → Bog štit Abrahamu (15,1)
- יהוה je *El El-jon* i Stvoritelj (14,22)
 - Bog mu je plaća (15,1)
 - ← jer se odrekao plijena (14,23)
 - Savez u 15,18 nakon v2-5:
- “Gospodine” (v2) – prva molitva

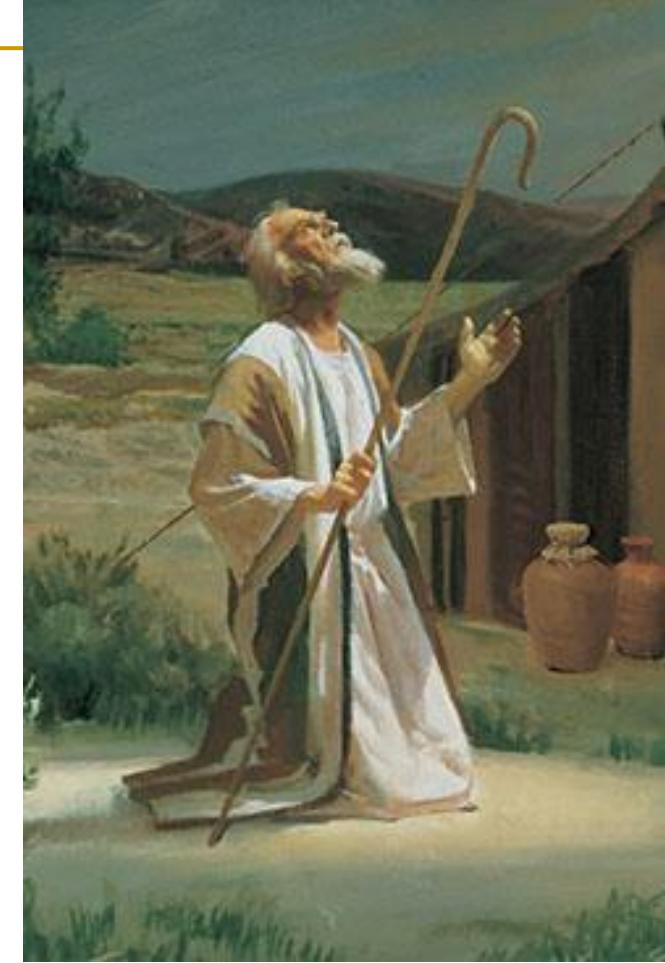
Obred saveza

- Iskustvo u Post 15,1.4:
 - dolazak Božje riječi (1.4)
 - pogled u visine (v5)
 - → vjera (v6 → Gal 3,6; Rim 4,3.18)
 - Obred u Post 15,10.17:
 - Rasječene životinje (v10.17)
 - prijetnja ili prinos?
usp. Jer 34,18s:
 - “Kao tele koje su rasjekli
i prošli između..”
 - = znak Saveza?

Objava

- doživljaji u Post 15, 12.13-16.17:
- תְּרִדְמָה *tard^emâ tvrd san* (v12)
 - ← Adam (2,21) usp. pogled (15,5)
- = objava (15,13-16):
- najava Ropstva i Izlaska
 - Znak Božje prisutnosti u v17:
- Vatra (baklja, usp. Izl 3, Dj 2)
 - Uloga vatre (17):
- = primljena žrtva? (usp. 1 Kr 18)

Povjerenje

- Čime sklopljen Savez u Post 15,18?
- **לֹאמֶר le 'mor**
“rekavši” (KS),
“i reče” (Š)
= **riječju**
 - ← Povjerova Jahvi (**אמן** 15,6)
- “Tvojim potomcima dajem zemlju...”
 - veličina zemlje znakovita
(ropstvo, izgnanstvo)

Potvrda i znak (Post 17)

- “Savez” u 17,2.4... tko govori?
- u Božjem govoru
 - Novo ime u 17.1.5:
- אל שדי 'el šadaj – Bog svesilni (v1)
- אברם Abram ← → Abraham (v5)
 - Otac mnogih naroda (usp. Rim 4,17)
 - Rok u 17,7.13.19 ברית עולם berît 'olam?
- “vječni savez” (usp. Post 9)
 - Znak saveza (17,11)?
- Obrezanje (v11) – za koga (v27)?
- i stranci (v27)
 - usp. Izl 12,38: “ostali svijet”

Izraelski biblijski
muzej: Abraham

Božja ponuda

- Formula Saveza u Izl 6,7a:
- “Uzeti” *לִקְחַ* *laqah* → moj narod, vaš Bog
- Otvorena pogodba Izl 19,5:
 - Ako:
 - a) *Vjerno slušati glas* – “pokoravati se” (KS), “vjerno slušati riječ” (Š.)
 - b) *Čuvati* “moju obvezu” – čuvati vrt (Post 2,15)

- Onda:
- Božje vlasništvo, svećenici (Izl 19,5)
- *גּוֹי קָדוֹשׁ* *gôj qadôš* (6)
- “sveti pogani”
- Prije Zapovijedi

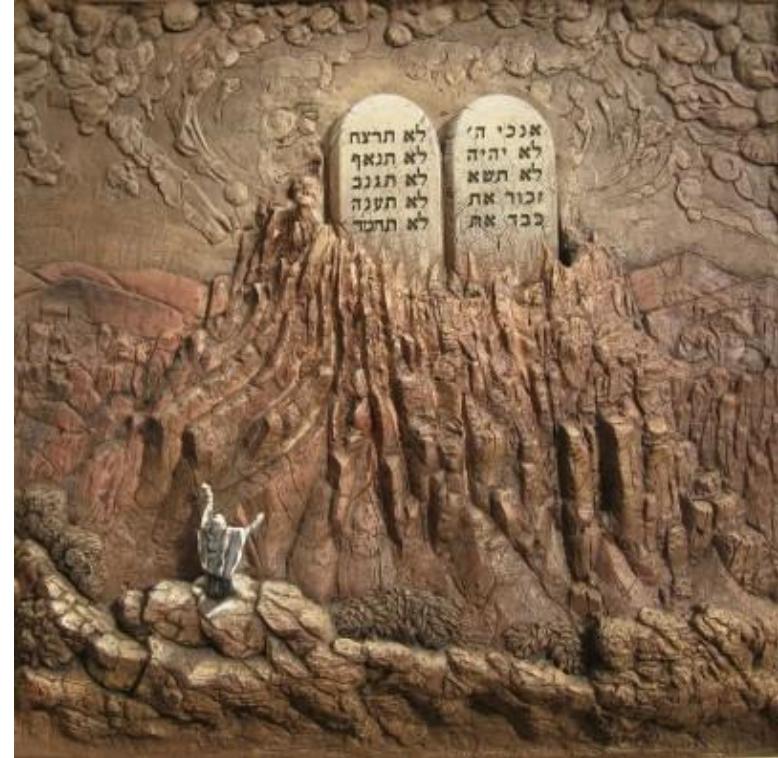
Obveza cijelog naroda

- Tko donosi odluku u Izl 24,3.7:
 - Volja naroda 2x (3.7)
 - Slušanje u v7:
 - = stav srca (24,7)
 - Bogoslužje (24,5 usp. 3,18)
 - Krv Saveza (24,8)
 - Knjiga Saveza (24,7)
čitanje uz žrtvenik
 - Tora ~ *B'ərît*

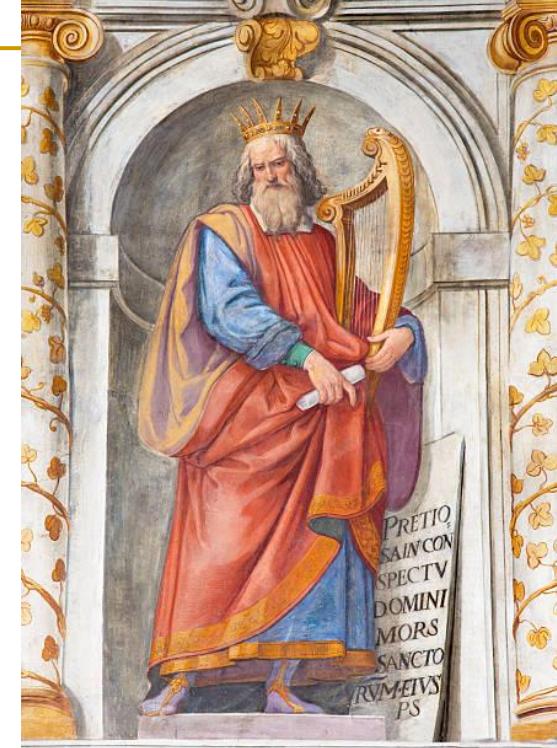
Sadržaj Saveza na Sinaju

- Obećanje u Izl 6,7a:
- Međusobna pripadnost
 - Božja obveza u Lev 26,12:
 - Posred vas,
vaš Bog, moj narod
 - Jeremijin podsjetnik (Jr 7,23)
 - Zapovjedio sam: slušajte
glas moj, pa će ja biti vaš Bog, vi moj narod
(usp. 11,4)
 - Bit ćete moj narod, ja vaš Bog (Jr 30,22)

Savez s Davidom

- Kraljevska oporuka
(2 Sam 23,1-7):
- Vječni Savez sa mnom (23,5)
 - Abija Sjevernjacima (2 Ljet 13,5):
- Osoljeni Savez:
- Kraljevstvo dovijeka
 - Unatoč Joramovoj zloći (2 Ljet 21,7)
- Svjetiljka Davidu dovijeka

Božji Sin i vječni kralj

- Savez s Davidom =
- Natanovo proroštvo
(2 Sam 7,11b.16.25)
 - Oporuka Salomonu
(1 Ljet 22,10)
- Salomon:
Gospodin drži riječ (1 Kr 8,20)

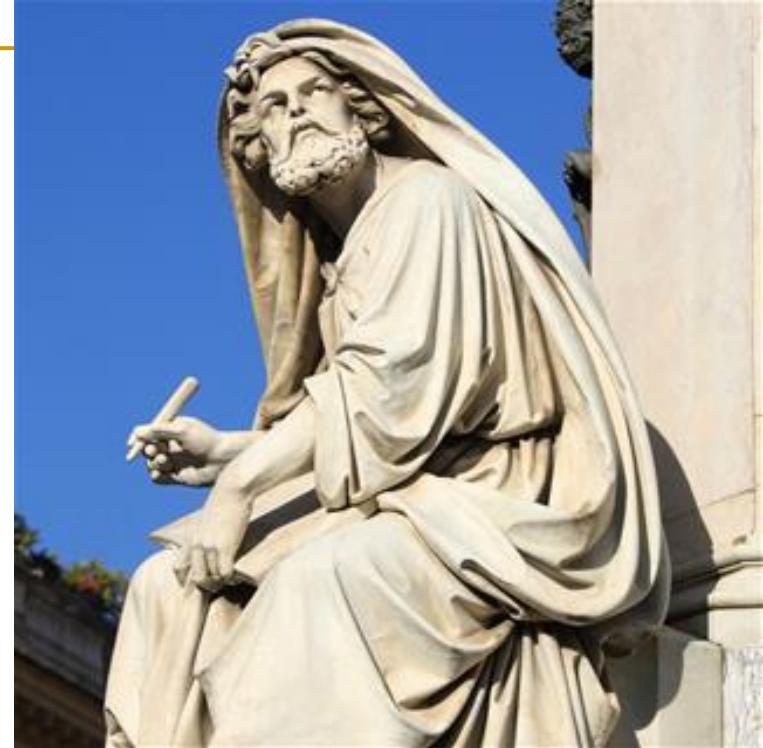
Kralj Jošija i Savez

- Kralj Jošija u 2 Kr 23,2s;
2 Ljet 34,30-32
- 1. Cijelom narodu čita *Knjigu Saveza*
 - Pronađena Knjiga (2 Kr 22,8.10;
2 Ljet 34,14)
- 2. Sklapa Savez (2 Kr 23,3):
 - on (2 Ljet 34,31)
 - i svi (2 Ljet 34,32)
- 3. Svi služe Bogu za njegova života (2 Ljet 34,33)
- Blagdan – kada, kakvo slavlje u 2 Ljet 35,1.18?
 - Pasha – po Zakonu 14.01. (v1)
 - prvi put takva od Samuela (v18)

Savez kod Proroka

- A) Izaija (54,9):
 - Božja prisega (Iz 54,9)
 - Vode Noine neće više prijeći
 - Opći potop =
 - Propast 587. pr. Kr., Babilon
 - B) Potvrda Davidu Iz 55,3; Jr 33,21 :
- Sklopit ću s vama Savez vječan:
milosti obećane Davidu (Iz 55,3)
- Moj Savez s Davidom (Jr 33,21)
 - kao dan i noć

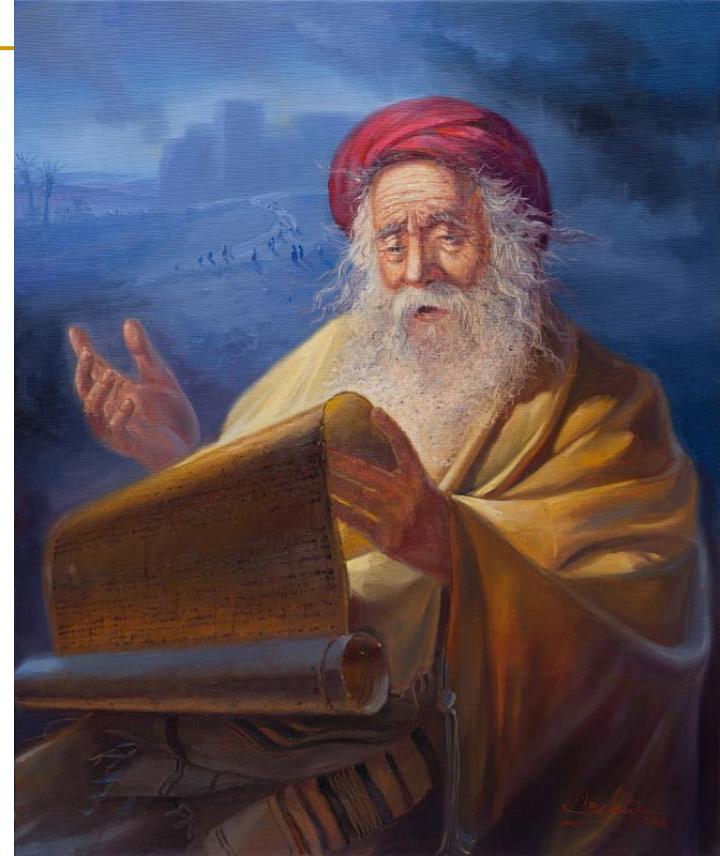
Savez u Jr 31,31–34

- tekst u “Knjizi utjehe” Jr 30s
- ברית חדשה *b'erît hadašâ* (31,31)
- “novi savez”
 - Oznaka: נָאֵם יְהוָה (4x v31-34)
 - riječ Gospodnja
- obiteljski prostor:
 - בֵּית “dom” Izraelov (v31.33), Judin (v31)
 - braća: אֶחָד ’ah̄ (v34),
 - bližnji רֵעַ “drug” (v34)
- narod: עַם ‘am (v34)

Božja naklonost

- Novost: Božja aktivnost u Jr 31,33?
- ⇔ Ne kao Savez s ocima (32)
- Upisat će Pouku (Zakon = תורה *tôrâ*) na njihovo srce (33)
 - Sadržaj saveza u v33s?
- 1. *formula saveza* (v33)
 - Bog prihvata zajednicu i priznaje se njezinom

Sadržaj novoga Saveza (2)

- Sadržaj Saveza u Jr 31,34?
- 2. “Svi će me znati”
 - blisko poznavanje: יְדֻעַ jada' (v34)
- Temelj Saveza: סָלָחַ salah (v34)
- “*Oprostit* ću krivnju”
 - → Petar u Dj 10,43:
- Svi proroci svjedoče o oproštenju

Savez kod Ezekiela

- Kakav savez u 1) Ez 16,60; 37,26
2) 34,25; 37,26
- 1. ברית עולם *b'erît 'ôlam*
Vječni savez (16,60; 37,26)
- 2. ברית שלום *b'erît šâlôm*
- “savez mira” (34,25; 37,26)
usp. “mojega mira” Iz 54,10)
 - Sadržaj – *formula Saveza*:
 - “moj narod, vaš Bog”
(11,20; 14,11; 34,30; 36,28; 37,23.27)

Nova “bilježnica”

- Novost u Ez 36,26b?
- “Izvadit ću srce kameno i dat ću vam srce od mesa”
 - Božji iz 18,31:
- “*načinite si novo srce i nov duh*”
- Najveća dubina – treća razina u 36,26:
 - Škropljenje vodom (36,25a)
 - Očišćenje od idola (25b)
 - Srce i duh (26)

